

Pregledni članak

UDK: 341.218.1(497.115)
94(497.115)"1918/2008"

Primljeno u uredništvo: 25. siječnja 2008.

Prihvaćeno za tisak: 23. veljače 2008.

Konačno rješenje statusa Kosova: Procesi i perspektive

BESFORT RRECAJ*

Sažetak

Proces za utvrđivanje konačnog statusa Kosova nalazi se u završnoj fazi. Pregovori uz međunarodno posredovanje, kao i direktni pregovori između kosovskih Albanaca i srbijanskih lidera okončani su bez ikakvih rezultata, tako da nisu doveli do kompromisnog rješenja. To je otvorilo put takozvanom međunarodno nametnutom statusu koji će pripremiti i predložiti Posebni izaslanik Glavnog tajnika Ujedinjenih naroda, Marti Ahtisaari. Prijedlog uzima u obzir različite čimbenike koji su od značaja za utvrđivanje konačnog statusa, a to su povijesna situacija, odnosi između Albanaca i Srba, činjenično stanje i drugo. Odluka o konačnom statusu Kosova, osam godina nakon uspostavljanja međunarodne administracije, sada je u rukama Vijeća sigurnosti, temeljem glave VII. Povelje UN, koje mu daje široke ovlasti u donošenju odgovarajućih odluka i mjera za očuvanje i održavanje međunarodnog mira i sigurnosti. Svrha ovog rada je analiza jedinih značajnih pitanja u vezi sa utvrđivanjem konačnog statusa. Na početku se daje kratka povijest Kosova od Versajske konferencije do raspada Jugoslavije. Zatim slijedi poglavlje o procesu raspada Jugoslavije, o ulozi međunarodne zajednice kao i o položaju Kosova tijekom ovog procesa. U nastavku se govori o ratu koji je Kosovu nametnut, o Konferenciji iz Rambouilleta, međunarodnoj intervenciji i uspostavljanju međunarodne administracije na Kosovu. Na kraju se analizira početak i tijek pregovaračkog procesa, Prijedlog Martija Ahtisaarija i uloga Vijeća sigurnosti UN.

Ključne riječi: Kosovo, konačni status, pravo na samoodređenje, uloga međunarodne zajednice, Ahtisaarijev plan

*

Mr. Besfort Rrecaj, predavač na Departmanu za međunarodnu politiku i diplomaciju pri KUV "Victory" u Prištini, e-mail: brrecaj@yahoo.com

Kratka povijest od Versajske konferencije do raspada Jugoslavije

Nakon Prvog svjetskog rata, svjetski čelnici okupili su se u Versaillesu radi uspostavljanja novog svjetskog poretka u nastojanjima da onemoguće buduće ratove. Kao rezultat Versajskog ugovora nastale su nove države.¹ Neke su nastale temeljem načela o samoodređenju, čiji je zagovaratelj bio predsjednik Woodrow Wilson, dok su neke države nastale temeljem određenih geopolitičkih koncesija, negirajući tako volju tih naroda. Politika je stvorila Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, kasnije prozvanu Kraljevina Jugoslavija. Velike sile su stvorile tvorevinu za koju su vjerovale da će biti unitarna država uz uključivanje i pojedinih drugih etničkih grupa,² ali je u stvari Kraljevina Jugoslavija bila umjetna država koja nije uspjela jednakima smatrati sve etničke grupe.³ Prilikom osnivanja, Kraljevina Jugoslavija se obvezala potpisati deklaraciju o zaštiti prava manjina. Međutim, kasnije su Srbi inzistirali da se deklaracija primjeni samo na područja koja su ranije bila u okviru Austro-Ugarske, iako se deklaracija odnosila i na "područja koja su Srbija i Crna Gora prisvojile još 1913. godine."⁴ Položaj albanske manjine u okviru Kraljevine Jugoslavije svakim danom je bivao sve teži. Srpske su vlasti započele provođenje programa za kolonizaciju Kosova, tako da su im u tom procesu oduzete velike površine posjeda koje su zatim dodijeljene pripadnicima srpske nacionalnosti. Najistaknutiji srpski intelektualci bili su izradili razne programe i zakone za protjerivanje Albanaca, među kojima je bio vrlo utjecajni Vasa Čubrilović. Na predavanju koje je održao 1937. godine pod naslovom "Iseljavanje Albanaca", on je elaborirao program za iseljavanje Albanaca uz nagovaranje srpskih službenika da koriste sva raspoloživa fizička i psihološka sredstva u vršenju pritiska nad Albancima kako bi se oni primorali na iseljavanje.⁵ Da bi ostvarila svoju namjeru, srpska vlada je 1938. godine sklopila tajni sporazum sa Turskom o iseljavanju 40,000 albanskih obitelji (oko

1
Konvencija Lige naroda bila je dio Versajskog ugovora od 28. lipnja 1919., vidi: Konvencija Lige naroda, <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/imt/parti.htm>

2
Lampe, John R., *Yugoslavia as history: twice there was a country* (2000.), str. 105-106. Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca osnovana je u prosincu 1918. godine na temelju Krfske deklaracije i Beogradske proklamacije. Ona je u stvari bila nagrada za Srbe pod izlikom unapređivanja jugoslavenstva od strane Srba. Autor Mark Wheller kaže: "ujedinjenje od 1. prosinca 1918. godine bilo je brak pod pušćanim cijevima: medeni mjesec je trajao koliko i njen život." U: Bennett, Christophe, Wheller, Mark, *Yugoslavia's bloody collapse* (1995.), str. 33.

3
Hurst, Hannum, *Autonomy, sovereignty and self-determination: the accommodation of conflicting rights* (1996.), str. 53.

4
Muenzel, Frank, *Kosovo & Yugoslavia: Law in Crisis* (1999), JURIST, A Law Professors Network, str. 15-16., <http://jurist.law.pitt.edu/simop.htm>

5
Križan, Mojmir, *New Serbian Nationalism and The Third Balkan war*, Studies in East European Thought (1994), str. 47-48. Prema projektu Vase Čubrilovića srpske su vlasti trebale koristiti razna

200,000 osoba) iz Turske, ali to nije ostvareno zbog izbijanja Drugog svjetskog rata.⁶

Nakon Drugog svjetskog rata, Ustavom Jugoslavije iz 1946. godine, Albanci su priznati kao manjina. Međutim, njihov je položaj do kraja 1960. godine bio vrlo težak, prije svega zbog činjenice da je na čelu Ministarstva unutrašnjih poslova tadašnje Jugoslavije bio Ranković, koji je smijenjen sa te dužnosti 1966. godine, čime se raspao i njegov sustav. To je otvorilo prostor Albancima da 1968. godine organiziraju masovne demonstracije na kojima je iznijet zahtjev da Kosovo dobije isti pravni status kao i ostale republike.⁷ Ova zbivanja, kao i snažan pritisak od strane ostalih republika, rezultirala su prihvaćanjem ustavnih promjena iz 1968., 1971. i 1974. godine. Kasnije su sve ove promjene ugrađene u Ustav Jugoslavije iz 1974. godine. Novim ustavom Kosovo je dobilo status autonomne pokrajine sa jasno definiranim granicama i ovlastima da usvoji predložene ustavne promjene. Novim pravnim položajem Kosovo je postalo konstitutivni element Jugoslavije i posebna političko-teritorijalna jedinica.⁸ Međutim, i pored ovih promjena, Kosovo i dalje nije formalno dobilo status republike. Nakon Titove smrti, odnosno 1981. godine, organizirane su nove demonstracije čija je svrha bila ostvarivanje statusa republike, odnosno da Kosovo bude ravnopravno sa ostalim republikama Jugoslavije. Na ovim demonstracijama, nakon primjene brutalne sile nad demonstrantima, ubijeno je više od 200 osoba.⁹ Kasnije je uslijedio proces eliminiranja onih osoba koje su smatrane "krivim za ideološku diverzifikaciju". Mnogi Albanci su bili uhićeni, a pojedini su dobili i do 15 godina zatvora.¹⁰

Izbijanju nacionalizma u 80-tim godinama pogodovali su Titova smrt i ekonomska kriza koja je u to vrijeme već bila zahvatila Jugoslaviju. Koristeći kao izgovor demonstracije Albanaca, srbijanski političari su iskoristili svaki mogući manevar da Albance prikažu kao dežurne krivce za političku destabilizaciju Jugoslavije i dovođenje u pitanje njenog opstanka. U ovim nastojanjima, Savez komunista Srbije je organizirao maratonsko zasjedanje od 22-26. prosinca 1981. godine, koje je bilo posvećeno međuetničkim

sredstva kao što su uhićenja, kažnjavanja, sječa šuma, oštećenje polja, primoravanje na prisilan rad i dr., kako bi se Albancima život učinio nepodnošljivim i kako bi bili primorani napustiti svoja ognjišta. Vidi također: W. Hagen, William, *The Balkan's Lethal Nationalism*, *Journal of Foreign Affairs*, July-August 1999.

6

Iako je Konvencija predviđala "repatrijaciju" turskog muslimanskog pučanstva, bilo je jasno da su to najvećim dijelom bili Albanci. Vidi: Judah, Tim, *War and revenge* (2002), str. 22-23.

7

Prifti, Peter R., *Confrontation in Kosovo, the Albanian - Serb struggle 1969-1999* (1999), str. 37.

8

Salihu, Kurtesh, *Lindja, zhvillimi dhe aspehtet e autonomitetit te krahines socialiste atutonome te Kosoves ne Jugosllavine socialiste* (1984), str. 58. Vidi također: Rrecaj, Besfort, *Kosovo's right to self-determination and statehood* (2006), str. 36-37.

9

Hasani, Enver, *Shpërbërja e ish-jugosllavisë dhe Kosova* (2000), str. 23.

10

Muenzel, Frank, *What does public international law have to say about Kosovar Independence?* (1999), *JURIST*, The law professors network. Vidi također: Malcom, Noel, *Kosovo - a short history* (1998), str. 335.

odnosima unutar ove republike. Na tim sjednicama Srbi su naglašavali da postojanje dviju autonomnih pokrajina (Kosova i Vojvodine) u okviru Srbije štete njenom ustavnom jedinstvu, uz isticanje da Srbija nema isti tretman kao i ostale republike.¹¹

Godine 1986., istaknuti srbijanski intelektualci, članovi Akademije znanosti i umjetnosti Srbije, neslužbeno su bili pripremili poznati memorandum kako bi pokrenuli srbijanski nacionalizam. Prema memorandumu, Tito u ime Hrvata, a Kardelj u ime Slovenaca, su namjerno konstruirali federalnu Jugoslaviju da bi Srbiju gospodarski iskorištavali. Memorandum je otišao tako daleko da je Srbe predstavio kao žrtve genocida organiziranog od strane "albanskih iredentista i separatista".¹² Memorandum je imao izravan utjecaj na Slobodana Miloševića koji je ideje koje su bile izložene u ovom dokumentu pokušao provesti u djelo.

Usponu Miloševića pogodovala je i gospodarska kriza kao rezultat ogromnih dugova Jugoslavije prema inozemstvu, kao i činjenica da su zapadni vjerovnici 70-tih godina već bili počeli odbijati daljnje kreditiranje Jugoslavije.¹³ Psihološke pripreme poticane su organiziranjem javnih masovnih mitinga, što je kulminiralo 1987. godine kada je Milošević pred okupljenim Srbima na Kosovu Polju izgovorio poznate riječi "niko ne sme da vas bije". Emocije su još više rasle 1989. godine kada su *mošti Cara Lazara*, kneza srednjovjekovne Srbije, nošene po Srbiji prizivajući "istinske srpske duše", prije nego što će ih pokopati u Gračanici.¹⁴

Pored psiholoških priprema, Srbi su se oslanjali i na Jugoslovensku narodnu armiju u kojoj su dominirali. Tijekom 80-tih godina, a posebice u razdoblju od 1985-1990. godine, sva mjesta naseljena Srbima bila su pod izravnom zapovjedništvom Armije iz Beograda. Ovaj je proces na Kosovu okončan odmah po izbijanju demonstracija 1981. godine.¹⁵ Sve je kulminiralo 1989. godine kada je beogradski režim ukinuo autonomiju Kosova. Predsjedništvo Jugoslavije je unilateralno usvojilo ustavne promjene, kršeći na taj način i sam Ustav Jugoslavije koji je predviđao da promjene moraju prethodno prihvatiti Kosovo i Savezni parlament. Ovim činom ukinuta je politička, teritorijalna i gospodarska autonomija Kosova.¹⁶

11

Ramet, Sabrina P., Views from inside: Memoirs concerning the Yugoslav Breakup and War, *Slavic Review*, Vol. 61, No. 3 (Autumn 2002), str. 558-580.

12

Hagen, William W., The Balkan's Lethal Nationalism, *Journal of Foreign Affairs* (July - August 1999), str. 57.

13

Malcolm, Noel, *Kosovo - A short history* (1998), str. 321-322.

14

Ibid., str. 322.

15

Ibid., str. 322.

16

Ibid, str. 322.

Vrtoglav Miloševićev uspon i njegov dolazak na vlast kao i njegov pogled na rješavanje različitih političkih i gospodarskih problema unutar bivše Jugoslavije predodredit će lošu sudbinu bivše Jugoslavije u slijedećih deset godina. Uslijedit će tako najveća humanitarna katastrofa nakon Drugog svjetskog rata u Europi.

Neuspjeli pokušaji očuvanja Jugoslavije

Iako je bivša Jugoslavija bila na izdisaju, to jest pred potpunim raspadom, ipak su učinjeni posljednji pokušaji za reorganizaciju federalnog sustava. Ti su pokušaji bili neuspješni zbog bujanja nacionalizma i velikog gospodarskog dispariteta između pojedinih republika. Sada kada je Kosovo stavljeno pod njenu vlast, Miloševićeva Srbija je bila usredotočena na odnose s drugim republikama. Miloševićeva namjera je bila stvoriti centraliziranu jugoslavensku državu. U najgorem slučaju on će iskoristiti srpsko stanovništvo u okviru ostalih republika da ustanu protiv vlasti tih republika sa zahtjevima za otcjepljenje i pripajanje Srbiji. Ovaj scenarij na kraju je realiziran što je dovelo do izbijanja krvavih ratova.

Republike koje su pokrenule demokratske reforme u namjeri da očuvaju Jugoslaviju, bile su Slovenija i Hrvatska, koje su ujedno imale najviši životni standard. One su težile konfederalnom uređenju države i političkim reformama na saveznoj razini, počevši od uspostavljanja višestranačkog sistema u svojim republikama uz izmjenu svojih ustava.¹⁷ Na saveznoj razini, posljednji jugoslavenski premijer, Ante Marković, činio je velike napore u ostvarivanju gospodarskih reformi u nadi da će gospodarsko blagostanje očuvati jedinstvo zemlje. Međutim, gospodarske reforme nisu bile popraćene i političkim reformama, tako da je vrlo brzo postalo jasno da za očuvanje zemlje nisu bile dovoljne samo gospodarske reforme.¹⁸

U postupku raspada, pitanje suvereniteta Jugoslavije se uveliko kompliciralo zbog nejasnoće ovog pojma, pa se postavljalo pitanje – jesu li republike nositelji suvereniteta? Srbi su podržavali pojam koncepta nacionalnog opredjeljenja, dok su ostale republike branile koncept teritorijalnog suvereniteta republika.¹⁹ Na početku se koncept zapada o suverenitetu poklapao sa sr-

¹⁷ Ibid, str. 353.

¹⁸ Ibid, str. 118.

¹⁹ Hasani, Enver, *Self-determination, territorial integrity and international stability. The case of Yugoslavia* (2005), str. 208-209. Srbija se zalagala za princip nacionalnog suvereniteta, jer bi joj to dalo veće šanse za pripajanje područja naseljenih Srbima. Mnogi Srbi su živjeli u istočnim dijelovima Hrvatske, Bosne i Hercegovine i sjeverne Makedonije. Naime, beogradska Vlada nije željela nikakvu usporedbu sa Kosovom. Hrvatska je proklamirala teritorijalni integritet kako bi očuvala svoj teritorij, međutim, odstupio je od ovog principa u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, kada je izrazila pretenzije prema područjima ove republike naseljenim Hrvatima.

pskim konceptom. U ovoj perspektivi samo je Slovenija bila u nešto boljem položaju jer je imala jasne granice i homogenije stanovništvo, dok je situacija bila mnogo složenija u ostalim dijelovima Jugoslavije.

Izbori u republikama bili su glavna zbivanja početkom 90-tih godina. U četiri od šest republika pobijedili su antikomunisti, dok su bivši komunisti pobijedili u Bosni i Hercegovini. Iako je Milošević uživao podršku Crne Gore, ipak su mu rezultati izbora otežali posao u nastojanjima da nametne politiku za stvaranje centraliziranije Jugoslavije. Milošević je, međutim, uporno odbijao pozive za decentraliziraniju uniju u namjeri da ostvari svoju ideju za stvaranje što centraliziranije države.²⁰ Situacija je kulminirala kada je u siječnju 1990. godine Milošević sazvao 14. izvanredni kongres SKJ. Delegacija Slovenije već je bila napustila sjednicu koja je održana 20. siječnja, nakon što je predsjednik Slovenije Milan Kučan bio spriječen od strane Miloševićevih pristalica da predstavi svoj plan za decentralizaciju zajedničke države. Ovaj prijedlog su podržale Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Makedonija, nakon čega je kongres prekinut.²¹

Raspad Sovjetskog Saveza (SS) oslabio je Miloševićeve šanse da ostvari svoje želje za dominacijom Srba na ovim prostorima. Naravno, raspad Sovjetskog Saveza utjecao je da i zemlje članice NATO-a počnu gubiti interes da po svaku cijenu očuvaju Jugoslaviju. Nestankom ideološkog sukoba između komunizma i kapitalizma, Jugoslavija je izgubila njezin značaj u međunarodnim odnosima i više nije mogla računati na bezrezervnu pomoć Zapada za izlazak iz krize.²² Ova činjenica ohrabrila je dvije sjeverne republike da proglase neovisnost, Slovenija u prosincu 1990., a Hrvatska u svibnju 1991. godine. U početku ove dijve republike nisu uživale potpunu međunarodnu podršku u svojim namjerama. Tadašnji je državni tajnik SAD-a, James Baker, tijekom posjeta Beogradu izjavio da SAD neće priznati Sloveniju i Hrvatsku "ni pod kojim okolnostima". Nažalost, ova izjava je iskorištena kao odobrenje za uporabu sile u nastojanjima da se održi cjelovitost Jugoslavije. Vijeće Europe je vjerovalo da je Jugoslavenska narodna armija (JNA) sposobna nositi se sa ovim, po njima, unutrašnjim problemima.²³

20
Ibid, str. 359.

21
Bennett, Christopher, *Yugoslavia's bloody collapse: Causes, course and consequences* (1995), str. 110-111.

22
Ibid.

23
Williams, John, *Legitimacy in international relations and the rise and fall of Yugoslavia* (1998), str. 116-117.

Uloga međunarodne zajednice i samoodređenje u odnosu na republike koje su težile odcjepljenju

Proглаšenjem neovisnosti Slovenije, a posebno uporabom sile od strane JNA koja je zatim otvoreno krenula u pomoć hrvatskim Srbima, kao da je stvorena određenu dilemu kod pojedinih lidera Europske zajednice (EZ) u nastojanjima da upravljaju krizom. Početkom 90-tih godina EZ, koja je kasnije prerasla u Europsku uniju (EU), organizirala je Haašku konferenciju o Jugoslaviji. Konferencija je rezultirala izjavom da neće biti jednostrane promjene granica i da je neophodna zaštita prava jugoslavenskih naroda, uz iskazivanje razumijevanja za njihove legitimne aspiracije.²⁴ Krajem 1992. godine, jedna od glavnih točaka Ugovora iz Maastrichta bilo pitanje priznavanja Slovenije i Hrvatske. Pod pritiskom njemačke delegacije, EZ je glasala za priznavanje dviju sjevernih republika. Ovom prijedlogu su se usprotivile SAD, pod izgovorom da ova prilika nije pružena i ostalim republikama.²⁵

Nakon protivljenja SAD, europske zemlje su počele raditi na utvrđivanju pravila koja bi predstavljala standarde za priznavanje novih država koje bi proizašle kao rezultat raspada Sovjetskog Saveza i Jugoslavije. Temeljem ovih pravila, EZ je bila utvrdila zajedničku poziciju u vezi sa priznavanjem Jugoslavije.²⁶ Zahtjevi za priznavanje odstupili su od konvencionalnih karakteristika državnosti (definiran teritorij, stanovništvo, vlada i sposobnost pristupanja međunarodnim odnosima), oslikavajući na ovaj način nove

24

Weller, Marc, *The Crisis in Kosovo 1989-1999: International documents and analyses* (1999), str. 74. Na čelo Mirovne konferencije za Jugoslaviju imenovan je Lord Carrington, koji je imao mandat da promane mirno rješenje ovih konflikata.

25

Rogel, Carole, *The break up of Yugoslavia and the war in Bosnia* (1998), str. 60-61.

26

Vodeći principi za priznavanje novih država u Istočnoj Europi i Sovjetskom savezu, 19. prosinca 1991., zahtjevale su od novih država da:

- Poštuju Povelju Ujedinjenih naroda, preporuke Završnog akta iz Helsinkija i Pariške povelje, posebno dijela koji se odnosi na vladavinu zakona, demokraciju i ljudska prava;

- Jamče prava etničkih i nacionalnih grupa u skladu sa načelima utvrđenim u okviru Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS);

- Poštuju neprikosновенost svih granica koje se mogu mijenjati samo sporazumno i mirnim sredstvima;

- Da prihvate obvezu razoružavanja i neširenja atomskog oružja, kao i da se posvete regionalnoj sigurnosti i stabilnosti;

- Da se posvete dogovornom rješavanju, uključujući i arbitražu, svih pitanja u vezi sa sukcesijom, kao i svih drugih nesporazuma.

U Deklaracije međunarodne zajednice o Jugoslaviji naglašavalo se da su se članice ove zajednice dogovorile da priznaju neovisnost svih jugoslavenskih republika koje ispunjavaju utvrđene slijedeće uvjete ako:

- Žele postati neovisne države

- Prihvate obveze iz navedenih vodećih principa

- Prihvataju obveze iz Konvencije – posebice one iz poglavlja II o ljudskim pravima i o pravima nacionalnih i etničkih grupa – koje su bile predmet rasprave na Konferenciji o Jugoslaviji

- Nastave podržavati napore Glavnog tajnika Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda; i

- Nastave sa sudjelovanjem u daljnjem radu Konferencije o Jugoslaviji

Ova odluka stupila je na snagu 15. siječnja 1992. godine.

pristupe u razdoblju poslije hladnog rata, posebno po pitanju ljudskih prava. Od novih država se zahtjevalo da se posvete poštovanju ljudskih prava i definiranje adekvatnih mehanizama za zaštitu manjina. Nakon Mirovne konferencije o Jugoslaviji, pod vodstvom lorda Carringtona, osnovana je arbitražna komisija na čelu koje je imenovan francuski pravnik Robert Badinter (koja se kasnije zvala po njegovom imenu), da rješava zahtjeve za priznavanje svake pojedine republike. Badinterova komisija primila je zahtjeve za priznavanje Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Makedonije. Predsjednik Arbitražne komisije Konferencije o miru u Jugoslaviji, R. Badinter, primio je 20. studenoga 1991. godine od predsjednika Mirovne konferencije o Jugoslaviji nekoliko pitanja o kojima je zatražio mišljenje Komisije. Badinter je u odgovoru na jedno od tih pitanja izjavio da se Jugoslavija nalazi u procesu raspada.²⁷

Iako je proces raspada Jugoslavije već bio neizbježan, Srbija je pokušavala izmanipulirati srpsko stanovništvo koje je živjelo u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini koji su se zalagali za samoodređenje. U ovim nastojanjima, Srbija je uputila dva pitanja Badinterovoj komisiji na koje je tražila odgovore. Prvo pitanje je bilo – uživa li srpsko stanovništvo, koje živi u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, pravo na samoodređenje, dok je drugo pitanje bilo – mogu li unutrašnje crte razgraničenja između Hrvatske i Srbije s jedne strane, te Bosne i Hercegovine, s druge strane, smatrati granicama u smislu međunarodnog javnog prava. U odgovoru na prvo pitanje Badinterova komisija je ustanovila slijedeće: pravo na samoodređenje ne može polučiti promjenu granica koje postoje u trenutku neovisnosti (*uti possidetis juris*), osim ako se s tim budu složile odnosne države. U vezi sa drugim pitanjem, Badinterova komisija je zaključila da se Jugoslavija nalazi u procesu raspada. Komisija je ustanovila da su vanjske granice neprikosnovene i da se moraju poštovati i da se mogu mijenjati samo zajedničkim sporazumom.²⁸

Prema procedurama vodećih principa priznavanja novih država, EZ je 15. siječnja 1992. godine priznala Hrvatsku i Sloveniju. U vezi sa priznavanjem Slovenije situacija je bila nešto jasnija. Stanovništvo je bilo mnogo homogenije, dok je održani referendum pokazao da ideja za neovisnu državu uživa masovnu podršku. I Hrvatska je ispunjavala uvjete za priznanje kao neovisna država, osim činjenice da ustav koji je usvojen 04. prosinca 1991. godine nije pružao dovoljne garancije za zaštitu prava manjina, tako da je Komisija zatražila od Hrvatske da izvrši odgovarajuće promjene ustavnih odredbi kojima su bila uređena ova pitanja.

U odnosu na Bosnu i Hercegovinu, Badinterova komisija je zaključila da volja naroda nije u potpunosti izražena, s obzirom da je srbijansko stanov-

27

Vidi mišljenje br. 1. Arbitražne komisije. Weller, Marc, *The Crisis in Kosovo 1989-1999: International documents and analyses* (1999), str. 82.

28

Vidi mišljenje br. 2. i 3. Arbitražne komisije, 11. siječnja 1992. godine, Weller, Marc, *The Crisis in Kosovo 1989-1999: International documents and analyses* (1999), str. 82-83.

ništvo bojkotiralo čitav proces uključujući i Deklaraciju o neovisnosti (10. studenoga 1991. godine), kao i ostale ustavne promjene. Komisija je zatražila da se održi referendum pod međunarodnim nadzorom²⁹ navodeći da bi se on mogao održati od 29. siječnja do 01. ožujka 1992. godine.³⁰ Referendum u Bosni i Hercegovini održan je kako je i bilo predviđeno, ali dok su Muslimani i Hrvati osigurali većinu koja bila potrebna za neovisnost, Srbi su ovaj referendum bojkotirali. Kao odgovor na to, Srbi su proglasili svoju neovisnost u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, otvarajući na taj način put ratu. EZ već je bila priznala Bosnu i Hercegovinu 06. travnja 1992. godine, dok su SAD priznale Sloveniju, Hrvatsku, a dan kasnije i Bosnu i Hercegovinu.³¹ Što se tiče Republike Makedonije, iako je EZ podržala njenu neovisnost, ipak su izbili određeni nesporazumi po pitanju njenog imena. Grčka je odbila njezino priznanje zbog činjenice da u Grčkoj postoji regija zvana Makedonija. Grčka se pribojavala da bi nova država Makedonija mogla imati teritorijalne pretenzije prema ovoj grčkoj pokrajini, iako je Badinterova komisija konstatirala da korištenje naziva Makedonija ne može biti povod za postavljanje teritorijalnih zahtjeva u odnosu ostale države. Makedonija je kasnije priznata kao neovisna država nakon kompromisa po kojem će ona biti primljena u UN pod imenom Bivša jugoslovenska republika Makedonija, u iščekivanju konačnog rješenja.³²

Mirni pristup pitanju samoodređenja i nametnuti rat

Nakon ukidanja pravnog statusa Kosova 1989. godine, situacija je postala vrlo nejasna.³³ Albanci su bili spremni boriti se za svoja minimalna prava, ali su izgledi za obranu tih prava bili vrlo mali. Oni nisu raspolagali oružjem da bi se obranili, a nisu imali ni kontrolu nad svojim teritorijem. Teritorijalna obrana Kosova i njegove policijske snage bile su razoružane sredinom 80-tih godina i stavljene pod rigoroznu kontrolu Beograda.³⁴ Legitimni parlament Kosova, koristeći nadležnosti iz Ustava iz 1974. godine, proglasio je Kosovo 02. srpnja 1990. godine neovisnom i ravnopravnom jedinicom u okviru ta-

29

Musgrave, Thomas, *Self-determination and national minorities* (1997), str. 118-119.

30

Tijekom ovog razdoblja Srbi su nastojali da što je više moguće diskreditiraju putem bojkota, ako već ne mogu zaustaviti izborni proces. To im je dalo vremena da se pripreme za odcepljenje u namjeri da ostanu u okviru preostale okrnjene Jugoslavije ako Hrvati i Muslimani budu glasali za neovisnost, što bi zasigurno značilo rat, *Ibid.*, str. 128-129.

31

Bosnu i Hercegovinu činila je mješavina Srba, Hrvata i Muslimana, gdje su Muslimani činili 40%, Srbi 32% i Hrvati 18% ukupnog stanovništva ove republike, *Ibid.*, str. 129.

32

Meier, Viktor, *Yugoslavia, a history of its demise* (1999), str. 181-182.

33

Ibid., str. 94-96.

34

Ibid., str. 236., str. 100-101.

dašnje jugoslovenske federacije. Na referendumu koji je organizirao ovaj isti parlament od 26-30. rujna 1990. godine, sudjelovalo je 87% kosovske populacije, 99.8% od koje je glasovalo za neovisnost Kosova.³⁵

22. prosinca 1991. godine, Vlada Kosova u egzilu podnijela je Mirovnoj europskoj konferenciji za Jugoslaviju zahtjev za priznanje neovisnosti Kosova.³⁶ Unatoč činjenici da je Kosovo imalo svoj definiran teritorij i homogeno stanovništvo, zahtjev za međunarodno priznavanje potpune neovisnosti nije prihvaćen od strane međunarodne zajednice. Badinterova komisija se vodila politikom da takve zahtjeve prima samo od republika, zapostavljajući tako autonomne pokrajine.³⁷

Odbijanje međunarodne zajednice da podrži kosovske Albance na njihovom putu ka neovisnosti teško je pogodilo albansko stanovništvo. Daytonski sporazum je potpisan u prosincu 1995. godine. Richard Holbrook, koji je predvodio delegaciju SAD-a, inzistirao je da jedino pitanje na rasporedu bude obustavljanje ratnih djelovanja i rješavanje pitanja Bosne i Hercegovine. Kosovo je moralo i dalje čekati.³⁸ Albanci su tako došli do zaključka da se mirni otpor ne isplati i da to nije najbolji put za ostvarivanje neovisnosti Kosova. Štoviše, Albanci su ocijenili da stvaranje Republike Srpske u okviru Bosne i Hercegovine, koja je nastala iz Daytonskog sporazuma, predstavlja međunarodnu podršku i nagradu za one koji koriste silu u ostvarivanju svojih ciljeva.³⁹

S druge strane, ignoriranjem problema Kosova, Daytonski sporazum je ojačao položaj Miloševića na unutrašnjem i međunarodnom planu. Nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma Milošević je viđen kao mirovnjak, tako da je u toj situaciji Srbija mogla ostvariti potpuni i legitimni suverenitet nad Kosovom.⁴⁰ Srbija se lagodno osjećala s obzirom da je međunarodna zajednica priznala njene granice kao međunarodne, uključujući i Kosovo kao njen sastavni dio.⁴¹ Međunarodna zajednica je počela Jugoslaviji ukidati gospodarske sankcije koje su joj uvedene zbog rata u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj.⁴²

35
Ibid., str. 237.

36
Ibid., str. 81.

37
Ibid., str. 237.

38
O'Neill, William G., *Kosovo, an unfinished peace* (2002), str. 22.

39
Sveobuhvatni okvir za mirovni sporazum u Bosni i Hercegovini, <http://www.1.umn.edu/humanrts/icty/dayton/daytonframework.html>

40
Rezun, Miron, *Europe's nightmare, the struggle for Kosovo* (2001), str. 42-43.

41
To će kasnije ponoviti šef Glavnog štaba jugoslovenske vojske, Nebojša Pavković, prilikom potpisivanja Kumanovskog sporazuma u lipnju 1999. godine, kojim je omogućen ulazak NATO trupa na Kosovo, Ibid., str. 239.

42
U prosincu 1996. godine, Europska zajednica je zauzela stajalište o izuzimanju Kosova od zabrane za održavanje gospodarskih i finansijskih odnosa. Ona je ipak zapostavila situaciju i neprestano nasilje na Kosovu. Vidi: *Službeni list*, NO. L 095, 27/03/1998 P. 0001 – 0003, 498X0240

Nastojanja kosovskih Albanaca da se problem Kosova riješi mirnim putem nisu istinski podržana od strane međunarodne zajednice. Ona su uživala samo verbalnu podršku, prije svega od pojedinih međunarodnih aktivista za ljudska prava koji su pratili stanje na ovim prostorima.⁴³ Nakon Daytonskog sporazuma, stav Srbije se poklapao sa stavom međunarodne zajednice o nepromjenjivosti granica temeljem članka 2(4) i 2(7) Povelje UN u odnosu na teritorijalni suverenitet.⁴⁴ Bio je potreban još jedan rat i užasni zločini, kao i mnoga protjerivanja Albanaca sa njihovih ognjišta da bi se pažnja međunarodne zajednice usmjerila na problem Kosova. Odbijanje Srba da prihvate dijalog i nespremnost međunarodne zajednice da posveti potrebnu pažnju stanju na Kosovu, doveli su do stvaranja vojnih jedinica, odnosno Oslobođilačke vojske Kosova (OVK).⁴⁵

Pojavljivanje OVK poslužio je srbijanskom režimu kao izgovor za napade na civilno stanovništvo, pod izlikom da se njegove trupe bore protiv pripadnika OVK. Napadi srbijanskih snaga izazvali su velika razaranja, uništavanje čitavih sela i velike civilne žrtve.⁴⁶ Pojavljivanje OVK omogućilo je Miloševiću da provodi kampanju etničkog čišćenja Kosova, uključujući protjerivanje i ubijanje velikog broja civila.⁴⁷ Zločinačka politika srpskih vlasti podržana je ne samo od vladajućih stranaka, već i od čitave opozicije. Jugoslovenska armija je regrutirala i koristila paramilitarne formacije 'mafioznog' tipa. Njihov je cilj bio da užasnim zločinima primoraju najveći dio stanovništva da napusti svoje ognjište i da na Kosovo dovedu srpske koloniste. Srbijanske snage su unaprijed bile utvrdile mjesta gdje će provoditi teror nad civilnim stanovništvom u namjeri da stvore novu realnost. To su obično bili veliki gradovi i područja sa podzemnim bogatstvima, kao i ona pored glavnih putnih pravaca. Iako su Srbi stalno naglašavali da je povijesno naslijeđe jedan od razloga

43 Izvještaj Neovisne međunarodne komisije za Kosovo, *The Kosovo report: Conflict, international response, lesson learned* (2000), str. 60.

44 Milošević je pokušao izigrati međunarodnu zajednicu potpisivanjem sporazuma za normalizaciju obrazovnog sustava na Kosovu. Sporazum je postignut posredstvom zajednice Saint Eggidio, međutim nikada nije implementiran. Kosovski Albanci su vodili razgovore sa opozicijskim liderima Srbije i to u New Yorku i Uleinju (Crna Gora) u razdoblju od ožujka do lipnja 1996. godine. Ovi pokušaji pokazali su se neuspješnim za poboljšanje stanja na Kosovu. Međutim, potpisivanjem ovog sporazuma Beograd je stekao pozitivne poene naspram međunarodne zajednice kao izraz volje za smirivanje tenzija na Kosovu, *Ibid.*, str. 87.

45 Judah, Tim, *Kosovo: War and revenge* (2002), str. 117. Oslobođilačka vojska Kosova osnovana je 1993. godine, da bi zatim postupno stekla široku podršku albanskog stanovništva.

46 Caplan, Richard, *International Diplomacy and the Crisis in Kosovo*, Royal Institute of International Affairs, Vol. 74, No. 4, listopad 1998., str. 745 – 761.

47 Kuqi, Hajredin, *Independence of Kosovo: Stabilizing or destabilizing factor in Balkans* (2005), str. 58. Masovna ubojstva Albanaca na Kosovu počela su krajem veljače kada je u selima Čirez i Likošan ubijeno 26 albanskih civila, dok je u selu Prekaze u pokušaju da se likvidira zapovjednik OVK ubijeno 58 Albanaca, među kojima je bilo i 18 žena i 10 djece mlađih od 16 godina.

za očuvanje Kosova, ipak se pokazalo da njima nije baš bilo stalo do tzv. srpskih kulturnih spomenika.⁴⁸

Reakcije NATO-a na Miloševićevu politiku i mirovni proces u Rambouilletu

Novonastala situacija dovela je do intervencije Ujedinjenih naroda, te je 31. ožujka 1998. godine Vijeće sigurnosti (VS) Ujedinjenih naroda usvojilo Rezoluciju 1160 koja je pozivala na prekid vatre i poticala strane da započnu pregovore za neku vrstu značajne autonomije za Kosovo. Nakon nje uslijedila je Rezolucija 1199 VS kojom je zahtjevano okončanje nasilja i dopuštanje međunarodnim promatračima da nadgledaju situaciju. Valja naglasiti da ove rezolucije nisu bile učinkovite jer nikoga nisu obvezivale, tako da ih je srbijski režim ignorirao.⁴⁹ S druge strane, prijetnja upotrebom sile od strane NATO-a izazvala je tenzije među članicama VS, posebno između Kine i Rusije.⁵⁰ Ova zbivanja su pokazala da kosovski problem više nije samo unutrašnje pitanje, jer su kršenja ljudskih prava utjecala da kosovski slučaj poprimi međunarodni karakter.⁵¹

Međunarodna zajednica je počela primjenjivati politiku "mrkve i batine". Richard Holbrook, kojeg je predsjednik Bill Clinton imenovao izaslanikom za Balkan, još jednom se pojavio na sceni u nastojanjima da iznađe rješenje za ovu situaciju. Koristeći prijetnju kao svoj glavni adut, Holbrook je isposlovao sporazum s Miloševićem u listopadu 1998. godine, kojim je predviđeno djelomično povlačenje srbijanskih snaga i postavljanje 2000 međunarodnih neoružanih inspektora za verifikaciju provođenja sporazuma kao "mjera za izgradnju povjerenja". Ova misija nosila je naziv Verifikacijska misija na Kosovu (VMK). Na čelo ove misije imenovan je 17. listopada ambasador William Walker. OVK je unilateralno objavila prekid vatre 16. listopada 1998. godine.⁵² VS UN postupajući temeljem poglavlja VII Povelje UN donijelo je Rezo-

48

Mnoštvo ljudi se okupilo oko tzv. "građanskog jedinstva", organiziranog u Crnoj Gori od strane Vesne Pesić, gdje su osuđeni postupci Srbije i Jugoslavije. Vidi: Maunzel, Frank, What does International Law have to say About Kosovo Independence? (1998) *JURIST*, The Law Professors's Network, str. 9-10.

49

Vidi Rezoluciju 1160 VS na: <http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1160.htm>, <http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1199.htm>

50

Weller, Marc, The Rambouillet Conference on Kosovo, *International Affairs*, April 1999, vol 75, issue 2, str. 211.

51

Vidi odluku Stalnog vijeća OESC br. 8, od 11. ožujka 1998. godine.

52

Vidi: OSCE appoints Head of Kosovo Verification Mission, BBC, October 17 1998; Kosovo Monitor Mission Gear Up, BBC, November 24, 1998, od 24. studenoga 1998. godine.

luciju 1203 kojom je pozdravljen sporazum Holbrooke-Milošević i uspostavljanje VMK, pozivajući na poštovanje rezolucija 1160 i 1199. U Rezoluciji je, također, upozoreno i na mogućnost eskalacije stanja koja može ugroziti međunarodni mir i sigurnost.⁵³

Verifikacijska misija na Kosovu nije dugo trajala. Srbijanski režim je prekršio sporazum poduzimajući snažnu ofenzivu protiv mnogih kosovskih sela. Odbor za ljudska prava osnovan od strane VMK, koja je trebala nadgledati i istražiti izvješća o povredama ljudskih prava od svih sukobljenih strana na Kosovu, došao je do zaključka: 1) da je nasilje koje je primijenjeno prema Albancima bilo planirano i organizirano na najvišim razinama lokalnih vlasti, 2) da su meta srbijanske vojske, policije i raznih paramilitarnih snaga bili pojedini segmenti albanskog društva na Kosovu, 3) sustavna silovanja žena i mladih djevojaka od strane srbijanskih trupa bila su vrlo izražena⁵⁴. Međutim, nakon masakra u Račku u siječnju 1999. godine, pokrenuta je široka diplomatska kampanja od strane međunarodne zajednice. O ovom zločinu se javno oglasio ambasador VMK, William Walker, koji optužio srbijanske snage da su u ovom selu izvršile masakr nenaoružanih Albanaca, zbog čega je nešto kasnije biti proglašen kao *persona non grata*. Dok su oružani incidenti bili sve učestaliji, VMK je bila nemoćan promatrač provođenja sporazuma Holbrooke-Milošević.⁵⁵

Kontaktna skupina (KS) za Jugoslaviju koju sačinjavaju predstavnici SAD, Velike Britanije, Italije, Francuske, Njemačke i Rusije, dogovorila se 19. siječnja 1999. godine, da pozove prestavnika bivše Jugoslavije, Vladu Srbije i predstavnike kosovskih Albanaca u Rambouillet na mirovnu konferenciju koja bi se održala 06. veljače 1999. godine, o čemu je KS već bila pripremila agendu za pregovore. Agenda koja se pozivala na ranije rezolucije 1160, 1199 i 1203, potvrdila je stav međunarodne zajednice o nemijenjaju granica i poticala strane da iznađu zajedničko rješenje za prevladavanje krize. Međunarodna zajednica je težila da se na ovoj konferenciji Kosovu osigura značajna autonomija, čuvajući na taj način međunarodno priznate granice. Pregovori su započeli 6. veljače 1999. godine u Rambouilletu (na jugozapadu Francuske).⁵⁶

53

Vidi Rezoluciju 1204 na: <http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1203.htm>

54

U analizi je navedeno da je bilo povreda sporazuma i sa druge strane, koje su uglavnom bile usmjerene protiv albanskih kolaboracionista koji su surađivali sa srpskim vlastima, vidi: Kosovo/a: As Seen, As Told, An Analysis of the Human Rights Findings of the OSCE Kosovo Verification Mission in October 1998 to June 1999; a http://www.osce.org/publications/odihr/1999/11/17755_506_en.pdf

55

Srpske vlasti su pokušale manipulirati žrtvama, nagovarajući srpske patologe da konstatiraju da nije bilo nikakvih zločina. S druge pak strane, istražiteljima Međunarodnog Haaškoga suda o bivšoj Jugoslaviji nije dozvoljen ulazak na Kosovo. Vidi: Weller, Mark, The Rambouillet Conference on Kosovo, *International Affairs*, April 99, vol75, issue 2, str. 211. Vidi, također: *Pathologists, No Kosovo massacre*, BBC, January 19, 1999; *Serbs Blamed for Massacre*, BBC, January 22, 1999; Walker: "No Doubt over Recak", BBC January 31, 1999.

56

Vidi deklaraciju Kontaktne skupine za Jugoslaviju na: <http://neës.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/265498.stm>. Ovu deklaraciju pripremio je NATO 30 siječnja 1999. godine. Vidi: *Deklaracija NATO-a o*

Međunarodna zajednica je svojim stavom već bila prejudicirala čitav proces pregovora. Prije početka bilo kakvih diskusija prezentirana su tzv. načela o kojima se ne može pregovorati.⁵⁷ Ovim načelima predviđena je nepovredivost granica bivše Jugoslavije, što je podrazumijevalo da se rješenja mogu tražiti isključivo u okviru teritorijalnog suvereniteta i integriteta bivše Jugoslavije. U praktičnom smislu, to je značilo da bi se Kosovo, odnosno njegovo većinsko stanovništvo moralo zadovoljiti unutrašnjim samoodređenjem. To je bilo u skladu s ranijim rezolucijama i izjavama međunarodne zajednice da se Kosovu osigura suštinska autonomija.⁵⁸

Nacrt koji je uručen stranama na kraju konferencije odnosio se na privremeno razdoblje. U njemu je bilo predviđeno da će se nakon tri godine, pod međunarodnim nadzorom, dati opća ocjena ovog sporazuma i njegova implementacija kao i preispitivanje potrebe za novim prijedlozima objiju strana. Na zahtjev kosovskih Albanaca da konferencija uzme u obzir volju naroda Kosova koja bi se iskazala na referendumu, međunarodni pregovarači su odgovorili da oni nemaju mandat od KS da prihvate rezultate referenduma.⁵⁹

I pored pruženih jamstava da će se očuvati teritorijalni suverenitet i integritet bivše Jugoslavije, srbijanska delegacija je odbila potpisivanje sporazuma. Umjesto toga, srbijanski režim je nastavio svoju kampanju širom Kosova protjerivanjem stotina tisuća Albanaca iz njihovih kuća. Humanitarna kriza izrasla je u ozbiljnu prijetnju za regionalni mir i sigurnost zbog stotina tisuća izbjeglica, koje su prešle granice susjednih zemalja. NATO je bilo primoran djelovati temeljem deklaracije od 30. siječnja 1999. godine i ranijih rezolucija VS UN-a. Zračni napadi NATO-a započeli su 24. ožujka i trajali do 10. lipnja 1999. godine. Napadi su pokrenuti zbog sprječavanja daljnjeg pogoršanja humanitarne krize i stvaranja uvjeta za povratak raseljenih. Na kraju su zračni

Kosovu od 30. siječnja 1999. godine, Informativni centar Kosova, dnevni izvještaj br. 1679, 31. siječanj 1999. godine. Kontaktna skupina je odredila stranama rok od tri tjedna da postignu odgovarajuće rješenje prema načelima Kontaktne skupine o Jugoslaviji; Vidi: *Three Week Deadline Over Kosovo*, BBC, January 30, 1999.

57

Sporazum iz Rambouilleta predviđa neku vrstu samouprave koja će biti ostvarena putem zakonodavnih, izvršnih i pravosudnih organa. Sve nacionalne zajednice bile bi zastupljene na svim razinama, pa i u policiji. To bi zahtijevalo harmonizaciju pravnih okvira na federalnoj razini Srbije. Za svaku promjenu granica bila bi potrebna suglasnost Kosova. Proces implementacije zahtijevao je mehanizam za rješavanje nesporazuma, osnivanje zajedničke komisije za nadgledanje implementacije uz sudjelovanje OESS i drugih međunarodnih tijela. Na osnovi Okvirnog sporazuma iz Rambouilleta, međunarodna zajednica je pokušavala ponovo uspostaviti autonomiju Kosova koju je ono uživalo temeljem Ustava Jugoslavije iz 1974. godine. Nakon toliko zločina i velikog broja ubijenih, za Kosovare je bilo teško pristupiti pregovorima. Međutim, oni su pristali na pregovore pod uvjetom da se teritorijalni integritet bivše Jugoslavije ograniči za određeno razdoblje, nakon kojeg bi narod Kosova odlučio o svojoj sudbini. Albanska strana je bila zastupljena od vojnog krila OVK i ostalih političkih snaga, dok je na čelu delegacije bio politički predstavnik OVK.

58

Ibid, str. 244-245. Vidi, također, uvodno izlaganje na otvaranju konferencije predsjednika Francuske Jacquesa Chiraca: *The World is Watching*, BBC, 06. veljače 1999. godine, koji je još jednom istaknuo da se neće tolerirati proširenje nasilja.

59

Cit. prema Muenzel, Frank, What does Public International law have to say about Kosova Independence (1998), *JURIST*, the Law Professor's Network, str. 22-23.

napadi ipak stvorili pretpostavke za političko rješenje kosovskog pitanja, odnosno da se Kosovu osigura značajna autonomija.⁶⁰

Povlačenje srbijanskih trupa omogućilo je povratak iseljenika i uspostavljanje Misije Ujedinjenih naroda na Kosovu (UNMIK) što će pomoći izgradnji institucija samouprave i pripremanje terena za pristupanje pregovorima za utvrđivanje konačnog statusa Kosova.

Uspostavljanje međunarodne administracije i Rezolucija 1244: Negiranje prava na samoopredjeljenje

Nakon zračnih napada koji su trajali 78 dana, srbijanski režim je konačno priznao poraz. Vojno-tehnički sporazum iz Kumanova (Makedonija) između NATO-a i predstavnika srbijanske vojske omogućio je jednostavan ulazak NATO snaga na Kosovo, dok su se istovremeno srbijanske snage povlačile iz ove pokrajine. Ovo je omogućilo uspostavljanje administracije UN na Kosovu (UNMIK) temeljem Rezolucije 1244 VS UN.⁶¹ Rezolucija se temeljila na općim načelima koja su prihvaćena na sastanku ministara vanjskih poslova G8 o rješavanju političke krize na Kosovu.⁶² Rezolucija 1244 sadržavala je ova načela kao i sve ranije rezolucije, 1160, 1199, 1203 VS. Ovom rezolucijom stvoren je poseban politički i institucionalni hibrid: protektorat UN-a sa neograničenim ovlastima čiji je cilj bio da ovu pokrajinu pripremi za supstancijalnu i samoupravnu autonomiju. Rezolucijom je reafirmiran teritorijalni suverenitet i integritet bivše Jugoslavije uz jamčenje supstancijalne autonomije za Kosovo. Tako će se suverenitet Jugoslavije privremeno suspendirati dok UN ne pripreme Kosovo za budućí status suštinske autonomije, ali i za vođenje pregovora o njegovom konačnom političkom i pravnom statusu.⁶³

Rezolucija je pozivala na stvaranje demilitarizirane zone u kojoj će jedina vojna snaga biti NATO, odnosno KFOR. Aneks 2/6 Rezolucije dozvoljava jugoslavenskim trupama da pomognu KFOR-u u uklanjanju mina, prisustvo određenog broja srbijanskih trupa u srbijanskim kulturim i vjerskim objekti-

60
Ibid, str. 247.

61
Vidi Rezoluciju 1244 VS, od 12. lipnja 1999. godine na: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/89/PDF/N9917289.pdf?OpenElement>

62
Opća načela su pozivala na obustavljanje nasilja, povlačenje srpskih vojnih i policijskih snaga sa Kosova, uspostavljanje međunarodnih civilnih i sigurnosnih snaga, uspostavljanje privremene administracije na Kosovu, povratak iseljenih i interno raseljenih osoba, politički proces za ostvarivanje značajne samouprave uz poštovanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta Jugoslavije i sveobuhvatan pristup ekonomskom razvoju i stabilizaciji stanja na Kosovu; Vidi Izjavu predsjedavajućeg na zatvaranju zasjedanja ministara vanjskih poslova zemalja G8 održanog u Petersbergu 6. lipnja 1999. godine, Aneks II Rezolucije 1244 VS.

63
Ibid., str. 259-260.

ma i na glavnim graničnim prijelazima. Rezolucijom je također predviđena i demilitarizacija OVK. Temeljem sporazuma od 21. lipnja 1999. godine između OVK i NATO-a, OVK je transformirana u civilnu organizaciju zvanu Kosovski zaštitni Korpus (KZK) pod nadzorom KFOR-a.⁶⁴

Radi stvaranja preduvjeta za održavanje demokratskih izbora i osnivanje legitimnih institucija, Posebni izaslanik Glavnog tajnika (SIGT) uredbom UNMIK-a od 15. svibnja 2001. godine proglasio je Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu, kojim su utvrđene odgovornosti privremenih institucija samouprave. Najznačajne provizije bile su tzv. rezervirane nadležnosti SIGT.⁶⁵ U mnogim aspektima ove provizije omalovažavaju kosovske institucije, s obzirom da mnoge njihove odluke mora odobravati SIGT.⁶⁶ Ustavni okvir se temelji na Rezoluciji 1244, zatim na najvažnijem međunarodnom dokumentu, Povelji UN-a kao i na ostalim značajnim dokumentima o ljudskim pravima UN i EU. U nastojanjima da se zaštite ljudska prava, Ustavnim okvirom je osnovan parlament sa 120 mjesta, od kojih je 20 rezervirano za pripadnike manjinskih zajednica (10 mjesta za Srbe i 10 za ostale manjine). Treba napomenuti da Ustavni okvir nije utvrdio mehanizam za rješavanje konačnog statusa Kosova.⁶⁷

Pregovori o konačnom statusu

Uvažavajući potrebu za utvrđivanjem konačnog statusa Kosova, ali ujedno zabrinuta demokratskim procesom, posebno u vezi sa situacijom u kojoj se nalaze manjine, međunarodna zajednica je utvrdila standarde koje bi kosovske institucije morale ispunjavati. U okviru ovog procesa ona je prvo primjenila politiku "standardi prije statusa" a zatim "standardi uz status", što je podrazumijevalo veće povjerenje u kosovske institucije u njihovoj odlučnosti da zaštite manjine, ali i da bi se izbjegla svaka moguća situacija koju bi Beograd mogao iskoristiti u njegovim nastojanjima da blokira proces. Ovi standardi se sastoje od osam glavnih točaka koje istovremeno predstavljaju test sposobnosti kosovskih institucija da izgrade pravnu državu, a posebno da zaštite

64

Vidi: *Kosovo Rebels to disarm*, BBC, June 21, 1999; *KLA signs weapons pact*, BBC, September 20, 1999.

65

Prema Ustavnom okviru, SIGT može, nakon konzultacija sa predsjednikom zemlje, raspustiti parlament i zakazati nove izbore, zatim je ovlašten da utvrđuje političke i financijske parametre, monetarnu politiku, ima posljednju riječ u vezi sa imenovanjem i razrješenjem sudaca i tužitelja, ovlašten je za međunarodne odnose i dr.; Vidi: Uredba UNMIK-a br. 2001/9 o Ustavnom okviru za privremenu samoupravu, <http://www.unmikonline.org/constframework.htm#8>

66

Vidi intervju Envera Hasania, stručnjaka za međunarodno pravo, "Neovisnost je nešto drugo", *Kosovapress*, February 13, 2006.

67

Vidi: *Dnevni informatory*, Informativni centar Kosova, 15. svibnja 2001. godine.

manjine.⁶⁸ Prema tome, uvjet za početak pregovaračkog procesa je pozitivna ocjena o ostvarivanju standarda. Zeleno svjetlo je dano od strane Specijalnog izaslanika OU, Kai Eide, koji je Glavnom tajniku UN-a uputio pozitivan izvještaj o ostvarivanju standarda. 07. listopada 2005. godine Glavni tajnik UN-a obavijestio je VS da su stvoreni uvjeti za početak pregovora uz posredovanje međunarodne zajednice. Radi pospješivanja pregovaračkog procesa, VS UN-a imenovalo za svog specijalnog izaslanika, bivšeg predsjednika i ministra vanjskih poslova Finske, Martija Ahtisaarija, kao posrednika u ovim pregovorima, a njegov ured zove se Ured specijalnog izaslanika UN za Kosovo.⁶⁹

Zbog dijametralno suprotnih stajališta dviju strana, Kontaktna skupina je utvrdila deset osnovnih načela na kojima će se zasnivati utvrđivanje konačnog statusa Kosova.⁷⁰ Najvažnije je šesto načelo u kojem se kaže da nema povratka na stanje prije ožujka 1999. godine, da neće biti podjele Kosova i da neće biti ujedinjenja sa nekom drugom zemljom.

Tijekom pregovora, Marti Ahtisaari je primjenio razne diplomatske metode, od tzv. *shuttle diplomacy*, do izravnih pregovora u Beču. Posebni izasla-

68

Standardi za Kosovo su: 1) funkcioniranje demokratskih institucija, 2) vladavina zakona, 3) sloboda kretanja, 4) održiv povratka i prava zajednica i njihovih pripadnika, 5) gospodarstvo, 6) imovinska prava, 7) dijalog i 8) Zaštitni korpus Kosova.

69

Vidi: *Annan je preporučio početak pregovora*, B92, 07. listopada 2005. godine; *Eide predao izvještaj Annanu*, B92, 05. listopada 2005. godine; Srpska strana je kritizirala Izvještaj Eidea jer, navodno, nije sveobuhvatan; Vidi: *Eide je trebao biti oštriji*, B92, 09. listopad 2005. godine.

70

Vodeći principi Kontaktnih skupine za rješavanje konačnog statusa Kosova su: 1) rješenje za Kosovo mora biti u skladu sa međunarodnim standardima o ljudskim pravima, demokraciji i međunarodnom pravu i da doprinosi regionalnoj sigurnosti, 2) rješenje za Kosovo mora biti u skladu sa demokratskim vrijednostima i europskim standardima i omogućiti stvaranje europske perspektive za Kosovo, posebno napredak Kosova u procesu stabilizacije i pridruživanja, kao i integraciju čitave regije u euroatlantskim institucijama, 3) rješenje mora osigurati održivu multietničnost na Kosovu. Ono, također, mora osigurati efikasne ustavne garancije i adekvatne mehanizme za implementaciju ljudskih prava za sve građane Kosova, kao i pravo svih iseljenih da se slobodno vrate svojim kućama, uključujući i nestale osobe, 4) rješenje mora osigurati sudjelovanje pripadnika zajednica u Vladi Kosova, kao i u centralnim i lokalnim institucijama. Učinkovite strukture na lokalnoj razini, osnovane u okviru procesa decentralizacije, moraju ohrabrivati koegzistenciju različitih zajednica i osigurati jednak pristup javnim službama, 5) rješenje za status Kosova mora uključivati i jamstva za zaštitu kulturnog i vjerskog naslijeđa na Kosovu. To treba uključivati i pogodnosti koje određuju status institucija i određene površine oko Pravoslavne crkve, odnosno Pečke patrijaršije na Kosovu, 6) rješenje kosovskog statusa treba povećati regionalnu sigurnost i stabilnost, i neće biti povratka na stanje prije ožujka 1999. godine. Neprihvatljivo je svako jednostrano rješenje ili ono koje će biti rezultat upotrebe sile. Neće biti promjene sadašnjeg teritorija Kosova, na primjer, neće biti podjele niti pripajanja Kosova nekoj drugoj zemlji. Teritorijalni integritet i stabilnost susjednih zemalja se u potpunosti mora poštivati, 7) rješenje statusa Kosova osigurat će sigurnost Kosova. Ono će također osigurati da Kosovo ne predstavlja vojnu prijetnju po sigurnost susjednih zemalja, 8) Rješenje kosovskog statusa treba promovirati učinkovite mehanizme da bi se Kosovo osposobilo za provođenje zakona, suzbijanje organiziranog kriminala i terorizma i pružanje jamstava da će se osigurati multietnička struktura zaposlenih u policijskoj službi i pravosudnim organima, 9) Rješenje mora osigurati održiv politički i ekonomski razvoj Kosova i ostvariti učinkovitu suradnju sa međunarodnim organizacijama i međunarodnim financijskim organizacijama, 10) Kosovo i dalje ima potrebe za civilno i vojno međunarodno prisustvo koje će ujedno nadgledati i proces za ostvarivanje obveza u vezi sa zaštitom manjina, a također će nadgledati i pomagati vlasti na daljoj implementaciji standarda. Vidi: *Aneks pisma predsjednika VS od 10. studenoga 2005. godine koje je uputio Glavnom tajniku UN*, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Kos%20S2005%20709.pdf>

nik i njegov zamjenik razgovarali su sa objema stranama kada su u studenom 2005. godine boravili u Prištini i Beogradu, nakon čega su boravili i u glavnim gradovima susjednih zemalja, Tirani i Podgorici. Od tada su Posebni izaslanik, njegov zamjenik i osoblje ureda obilazili regiju. Tijekom 2006. godine održano je petnaest rundi izravnih pregovora između pregovaračkih grupa Beograda i Prištine.⁷¹

Posebni izaslanik je predsjedavao izravnim pregovorima između srbijanskog i kosovskog vodstva održanih 24. srpnja 2006. godine. Delegaciju Srbije predvodili su predsjednik Boris Tadić i premijer Vojislav Koštunica, dok je Fatmir Sejdiu bio na čelu Tima jedinstva Kosova. Susret je stranama pružio mogućnost da budu zastupljene na najvišoj razini i da iznose svoja gledišta o budućnosti Kosova, kao i prisustvo predstavnika međunarodne zajednice na čelu sa Posebnim izaslanikom i promatračima KS, EU i NATO⁷². Usporedno sa održavanjem neposrednih pregovora, Ured Posebnog izaslanika je 26. siječnja 2006. godine, angažirao stručnjake koji će posjetiti Beograd i Prištinu kako bi odvojeno razgovarali sa stramaa o pojedinim pitanjima. Još od studenoga 2006. godine, Posebni izaslanik i njegov zamjenik sastali su se više puta sa pojedinim čimbenicima važnima za proces, među kojima se izdvaja posjet VS (04. ožujka, 13. srpnja i 22. rujna 2006. godine), susret sa Kontaktnom skupinom, ministrima vanjskih poslova EU i pojedinim drugim međunarodnim činbenicima, uključujući NATO i OESS.

25. siječnja 2007. godine, Posebni izaslanik se sastao sa Glavnim tajnikom UN, Ban Ki-moonom u Parizu da bi ga obavijestio o trenutnom toku procesa o statusu i da sa njim razgovara o tom pitanju. Slijedećeg dana, Posebni izaslanik se u Beču sastao sa članovima Kontaktne skupine i tom prilikom je predstavio sadržaj svog prijedloga, kao dio njegovih redovnih konzultacija i tijesne suradnje između njegovog ureda i KS. Prijedlog je uručen stranama početkom veljače, nakon čega je održano niz sastanaka između pregovaračkih strana i to 21. veljače i 02. ožujka, kao i onaj posljednji koji je održan 10. ožujka 2007. godine. Na kraju posljednjeg sastanka na najvišoj razini (10. ožujka), Posebni izaslanik je konstatirao da strane nisu izrazile volju za suradnjom i pomakom unaprijed. Uvjeren da pozicija strana u pregovorima za status Kosova ne obećava postizanje bilo kakvog sporazuma i da daljnji pregovori neće dovesti do bilo kakvih promjena, Posebni izaslanik je zaključio da

71

Tijekom pregovaračkog procesa, 14 runda razgovora posvećene su pitanjima decentralizacije, zaštite kulturnog i vjerskog naslijeđa, gospodarskim pitanjima, zaštiti ljudskih prava zajednica i dr.; Vidi službenu stranicu Ureda Posebnog izaslanika UN za Kosovo, <http://www.unosek.org>

72

Po ovim pitanjima održani su slijedeći sastanci:

- sastanak sa vodstvom Kosova i Srbije u Beču (24. srpnja 2006. godine)
- osam sastanaka u vezi sa decentralizacijom (20-21. veljače, 17. ožujka, 3. travnja, 5. svibnja, 19. srpnja, 7. kolovoza, 7. i 15. rujna)
- tri sastanka u vezi sa zaštitom kulturnog i vjerskog naslijeđa na Kosovu (23. svibnja, 18. srpnja, 8. rujna)
- dva sastanka u vezi sa pravima zajednica (8. kolovoza i 8. rujna)
- jedan sastanak na kojem su razmatrana gospodarska pitanja (31. svibnja)

Vidi službenu stranicu Posebnog izaslanika: <http://www.unosek.org>

su sve mogućnosti iscrpljene i priopćio svoju namjeru da svoj predlog podnese VS UN tijekom mjeseca ožujka.

14. ožujka, zamjenik Posebnog izaslanika, Albert Rohan, otputovao je za New York da bi Glavnom tajniku predao sveobuhvatni prijedlog rješenja statusa Kosova, kao i izvještaj Posebnog izaslanika o budućem statusu. Izveštaj i sveobuhvatni prijedlog službeno su uručeni članovima Vijeća sigurnosti 26. ožujka 2007. godine⁷³. U pismu od 26. ožujka 2007. godine, Glavni tajnik se obratio VS u vezi sa izvještajem Posebnog izaslanika o statusu Kosova. Izvještaj preporučuje da se Kosovu da neki oblik neovisnosti uz nadzor međunarodne zajednice, što bi mu omogućilo da pristupi međunarodnim sporazumima i organizacijama UN, Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, Međunarodnom monetarnom fondu i dr. U izvještaju se također ističe da reintegracija Kosova u Srbiji nije održivo rješenje zbog povijesnog "neprijateljstva i nepoverenja" koje je suprostavilo i antagoniziralo odnose između kosovskih Albanaca i Srba. Izvještaj posvećuje posebnu pažnju stvarnoj situaciji tijekom posljednjih osam godina samouprave na Kosovu izvan jurisdikcije srbijanskih vlasti. U izvještaju se međunarodna zajednica upozorava na moguće posljedice *statusa quo* koji može voditi ka destabilizaciji Kosova i regije zbog frustracije najvećeg broja stanovništva koje i poslije osam godina od završetka rada i dalje živi pod tenzijama.⁷⁴

Zaključak

Pitanje konačnog statusa Kosova sada je u rukama VS UN, koje će odlučiti hoće li prihvatiti Prijedlog Ahtisaarija ili neće. Naime, VS će odlučiti hoće li prihvatiti prijedlog čovjeka koji je predstavljao same UN u svojstvu posrednika u ovom pregovaračkom procesu. Do sada VS nije uspjelo ovaj prijedlog uvrstiti u svoj raspored, unatoč činjenici da je bilo nekih neformalnih pregovora među članovima ovog tijela. Ovaj prijedlog uživa veliku podršku među članovima VS, međutim, za izglasavanje tako značajnog pitanja potrebni su glasovi devet članica i da istovremeno nitko od stalnih članica ne glasa protiv, odnosno ne stavi veto. SAD i većina zemalja EU su javno podržale prijedlog Ahtisaarija. Međutim, Rusija se snažno protivi ovom prijedlogu naglašavajući da to može biti presedan za druge slične slučajeve, pokušavajući povući paralelu između kosovskog slučaja i pojedinih drugih regija kao što su Abkhazija i Južna Osetija, unatoč uvjerenjima SAD i EU da Kosovo predstavlja poseban slučaj.

73

Prijedlogom su obuhvaćena važna pitanja i to: 1) ustavne privilegije, 2) ljudska prava i osnovne slobode i prava zajednica, 3) decentralizacija, 4) kulturno i vjersko naslijeđe, 5) gospodarska i imovinska pitanja, 6) pravosudni sustav, 7) sigurnosni sektor, 8) međunarodno prisustvo, 9) tranzitni sporazum.

74

Vidi službenu stranicu Posebnog izaslanika na: <http://www.unosek.org>

Tenzije između SAD i EU, s jedne strane, i Rusije, s druge strane, porasle su u posljednje vrijeme, prije svega zbog nagovještaja da će SAD instalirati antiraketni sustav u Češkoj i Slovačkoj, proširenja NATO-a, nuklearne situacije u Iranu i dr. Tenzije između glavnih aktera u međunarodnim odnosima učinile su situaciju na Kosovu još nejasnijom, s obzirom da se Rusija može, kroz problem Kosova, nametnuti kao jedan o značajnih aktera u međunarodnim odnosima, nagovještavajući tako mogućnost blokiranja procesa, što može destabilizirati političku situaciju na Kosovu i u regiji. Rusija je, kao član Kontaktne skupine za Kosovo, bila nezaobilazan faktor tijekom čitavog procesa na Kosovu još od 1999. godine, tako da se može očekivati da će možda ona biti značajan faktor u donošenju konačne odluke o sudbini Prijedloga Ahtisaarija u Vijeću sigurnosti. Od posebnog je značaja da Rusija bude dio rješenja ovog problema, prije svega za buduće važne procese na Kosovu po pitanju međunarodnih odnosa nakon neovisnosti. Opstanak države zavisi od mnogih faktora i kriterija državnosti, shodno međunarodnom pravu. U svojoj analizi *Institut de droit International* je 1936. godine konstatirao da "opstanak države sa svim pravnim konzekvencama ne zavisi od osporavanja ili priznanja jedne ili više država."⁷⁵ Po istom pitanju *ad hoc* Arbitražna komisija za bivšu Jugoslaviju je u prvoj svojoj konstataciji navela da opstanak ili nestanak jedne države predodređuje činjenično stanje i da priznanja od strane drugih država imaju isključivo deklarativan karakter.⁷⁶ Međutim, podrška svih stalnih članica VS prijedlogu Ahtisaarija dale bi veći legitimitet Kosovu u međunarodnim odnosima, i ujedno bi mu olakšao pristup međunarodnim organizacijama i UN-u. To bi Kosovu također omogućilo da lakše uspostavlja odnose sa pojedinim državama koje bi, pod utjecajem Rusije (i Srbije) mogle predstavljati određenu smetnju.

Literatura

Knjige

- Rrecaj, Besfort, *Kosovo's right to self-determination and statehood*, 2006.
Rogel, Carole, *The break-up of Yugoslavia and the war in Bosnia*, 1998.
Rogel, Carole, *Ndarja e Jugosllavisë dhe lufta në Bosne*, 1999.
Bennett, Christopher, *Yugoslavia's bloody collapse: Causes, course and consequences*, 1995.
Hasani, Enver, *Self-determination, territorial integrity and international stability: the case of Yugoslavia*, 2005.
Hasani, Enver, *Shpërbërja e ish-jugosllavisë dhe Kosova*, 2000.

75

Vidi: [1936] 2 *Annuaire de l'Institut de Droit Int'l* 300.

76

Vidi: Mišljenje br. 1 Arbitražne komisije, Weller, Marc, *The Crisis in Kosovo 1989-1999: International documents and analyses* (1999), str. 82.

- Kuqi, Hajredin, *Independence of Kosova/o: Stabilising or destabilising factor in Balkans*, 2005.
- Hannum, Hurst, *Autonomy, sovereignty and self-determination: The accomodation of conflicting rights*, 1996.
- Lampe, John R., *Yugoslavia as a history: twice there was a country*, 2000.
- Williams, John, *Legitimacy in international relations and the rise and fall of Yugoslavia*, 1998.
- Salihi, Kurtesh, *Lindja, Zhvillimi dhe aspektet e autonomitetit te krahines socialiste autonome te Kosoves ne Jugosllavine socialiste*, 1984.
- Weller, Marc, *The Crisis in Kosovo 1989-1999: International documents and analysis*, 1999. Rezun, Miron, *Europe's nightmare, the struggle for Kosovo*, 2001.
- Malcom, Noel, *Kosovo – A short history*, 1998.
- Prifti, Peter R., *Confrontation in Kosovo, The Albanian – Serb struggle 1969 – 1999*, 1999.
- Musgrave, Thomas, *Self-determination and national minorities*, 1997.
- Judah, Tim, *War and revenge*, 2002.
- Meier, Viktor, *Yugoslavia, a history of its demise*, 1999.
- O'Neill, William G., *Kosovo, an unfinished peace*, 2002.

Časopisi

- Muenzel, Frank, Kosovo and Yugoslavia: Law in Crisis, *JURIST*, The Law Professors's Network, 1999.
- Muenzel, Frank, What does International Law have to say About Kosovor Independence? *JURIST*, The Law Professros's Network, 1998.
- Weller, Marc, The Rambouillet Conference on Kosovo, *International Affairs*, Vol. 75, issue 2, April 1999.
- Križan, Mojmir, New Serbian Nationalism and The Third Balkan War, *Studies in East European Thought*, 1994.
- Caplan, Richard, International Diplomacy and the Crisis in Kosovo, *Royal Institute of International Affairs*, Vol. 74, No. 4, October 1998.
- Ramet, Sabrina P., Views from inside: Memoirs concerning the Yugoslav Breakup and War, *Slavic Review*, Vol. 61, No. 3, Autumn 2002.
- Hagen, William W., The Balkan's Lethal Nationalism, *Journal of Foreign Affairs*, July-August 1999.

Dokumenti:

- Vodeći principi Kontaktne skupine o konačnom statusu Kosova
- Standardi Kontaktne skupine o Kosovu
- Konvencija Lige naroda
- Ustav Kosova (1974.)
- Ustav Jugoslavije (1974.)

Zajednički stav Europske Unije da se bivšoj Jugoslaviji ukidaju ekonomske i financijske sankcije

Konačni sveobuhvatni prijedlog za rješenje statusa Kosova

Principi G8 o Kosovu

Opći sporazum o miru u Bosni i Hercegovini

Vodeći principi (točke) za priznanje novih država u Istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu (16. prosinca 1991.)

Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu

Kosovo već viđeno, već ispričano, Analiza iz istraživanja ljudskih prava od strane Verifikacijske misije OESS, Kosovo/s (studeni 1998.-lipanj 1999.)

Mišljenje br. 1. Arbitražne komisije o bivšoj Jugoslaviji

Mišljenje br. 2. Arbitražne komisije o bivšoj Jugoslaviji

Mišljenje br. 3. Arbitražne komisije o bivšoj Jugoslaviji

Odluka Stalnog vijeća OESS br. 218 (11. ožujka 1998.)

Izveštaj Međunarodne neovisne komisije o Kosovu, Izveštaj I

Kosovo: Konflikt, međunarodni odgovor, naučena lekcija (2000)

Izveštaj Glavnog tajnika upućen VS o Konačnom sveobuhvatnom prijedlogu za rješenje kosovskog statusa

Stav Kontaktne skupine o bivšoj Jugoslaviji (29. siječanj 1999.)

Rezolucija 1160 VS

Rezolucija 1199 VS

Rezolucija 1203 VS

Rezolucija 1244 VS

Internet:

BBC

Informativni centar Kosova

Službena stranica Misije UN na Kosovu

Službena stranica Organizacije za europsku sigurnost i suradnju

Službena stranica Specijalnog izaslanika UN za Kosovo

Summary

Final resolution of Kosovo status: processes and perspectives

Process of the final resolution of Kosovo status enters its closing phase. Internationally mediated negotiations as well as direct ones between

Kosovo Albanians and Serbian leaders are completed without finding a compromise solution, which led to so called internationally imposed status prepared and proposed by UN Special Envoy for Kosovo, Marti Ahtisaari. This plan takes into consideration different factors which are relevant for defining the final status: historical situation, relations between Albanians and Serbs, factual situation and other. Final status decision, eight years after the establishment of international administration, is now under the authority of the Security Council under Chapter VII of the Charter of United Nations, which delegates it with the power of taking adequate decisions and measures for keeping and maintaining international peace and security. The main goal of this article is to analyze important questions related to the final status. At the beginning it shows a short history of Kosovo from the Versailles peace conference to the breakup of Yugoslavia, with one chapter specially focused on the process of breakup, the role of international community as well as the Kosovo status. Further on, author analyses war imposed on Kosovo, conference at Rambouillet, international intervention as well as the establishment of the international administration. At the end, author analysis negotiation process, Marti Ahtisaari's plan and the role of the UN Security Council.

Key words: Kosovo, final status, right to self-determination, role of the international community, Ahtisaari's plan